

MIĘDZYKRAJOWA SESJA NAUKOWA ZAKŁADU HISTORII STOSUNKÓW
POLSKO-RADZIECKICH PAN

W zorganizowanej przez Zakład Historii Stosunków Polsko-Radzieckich PAN (ZHSPR PAN) w dniach 17-18 listopada 1969 r. w Warszawie w sesji wzięli udział przedstawiciele szeregu krajowych ośrodków naukowych oraz delegacje zagraniczne — historycy z ZSRR, ČSRS oraz NRD. Podstawę w obradach sesji stanowiło pięć referatów: prof. dra T. Cieślaka (ZHSPR PAN) pt. *Droga Polski do socjalizmu*; doc. dra J. Kozeńskiego (IZ w Poznaniu) pt. *Ćwierćwiecze nowych stosunków polsko-czechosłowackich*; dra E. Basińskiego (ZHSPR PAN) pt. *Stanowisko Polski i ZSRR wobec NRD w latach 1949-1969*; prof. dra R. Bierzanka (PISM) pt. *Współpraca Polski i ZSRR na terenie ONZ* i dr B. Ługowskiego (PAN) pt. *Współpraca naukowa Akademii Nauk jak istotny czynnik rozwoju i integracji krajów socjalistycznych*.

Prof. dr T. Cieślak dokonał próby oceny i hierarchizacji czynników, które doprowadziły do zwycięstwa w Polsce socjalizmu podkreślając, iż genezy przemian socjalistycznych należy szukać nie tylko w wydarzeniach ostatniego okresu, w walce polskiej lewicy z PPR na czele o wyzwolenie narodowe i społeczne w Polsce oraz w rozwoju sytuacji międzynarodowej u schyłku drugiej wojny światowej, ale też w okresie wcześniejszym — w całej historii polskiego ruchu robotniczego, w tradycjach polskiej myśli postępowej XVIII i XIX w., w bohaterkiej walce narodu polskiego z państwami zaborczymi o niepodległość.

W rozważaniach nad polską drogą do socjalizmu jedną z podstawowych kwestii jest, czy bez katastrofy wojennej możliwa była w Polsce rewolucja socjalistyczna? Należy stwierdzić, że nie było możliwości kontynuowania rządów w przedwojennym układzie, a druga wojna światowa przyśpieszyła jedynie nieunikniony proces historyczny, przyczyniając się do upadku rządów burżuazyjnych.

Doc. dr J. Kozeński, dokonując bilansu stosunków polsko-czechosłowackich w ostatnim dwudziestopięcioletniu, pokazał jak decydujące znaczenie dla ich pomyślnego rozwoju miało zwycięstwo sił lewicy w obu państwach. Dopiero rządy ludowe potrafiły zlikwidować balast niezbyt chlubnej przeszłości, usunąć wszelkie sporne kwestie między Czechosłowacją a Polską i doprowadzić do ścisłej współpracy obu tych państw na zasadach przyjaźni, równości i wzajemnych korzyści w oparciu o wspólne cele i ideały.

Dr E. Basiński przedstawił w syntetycznym skrócie stanowisko Polski i ZSRR wobec NRD w okresie ostatnich dwudziestu lat — szkicując poszczególne fazy rozwojowe kwestii niemieckiej po II wojnie światowej od momentu powstania na jesieni 1949 r. dwóch odrębnych formacji państwowych NRD i NRF aż po ostatnie lata. Wspólne stanowisko ZSRR i Polski wobec problemu niemieckiego, koordynacja polityki tych państw odpowiada nie tylko wzajemnym interesom ale umacnia NRD — pierwsze pokojowe demokratyczne państwo w historii narodu niemieckiego, a tym samym służy sprawie zapewnienia trwałego pokoju w Europie.

Prof. dr R. Bierzanek omówił poszczególne etapy współpracy Polski a ZSRR na terenie ONZ, jednocześnie dokonując charakterystyki różnorodnych form tej współpracy. Periodyzacja rozwoju stosunków między Polską a ZSRR na terenie ONZ wiąże się z periodyzacją działalności ONZ, którą można podzielić na następujące etapy i lata 1945-1950 (cezura wybuch wojny koreańskiej), lata 1950-

- 1955 (największa intensyfikacja „zimnej wojny”) okres po 1956 r., kiedy nastąpiła zwiększona aktywność państw socjalistycznych na terenie ONZ.

Rozliczne inicjatywy dyplomacji polskiej i jej działalność na rzecz rozbrojenia, dekolonizacji, rozwoju prawa międzynarodowego (kodyfikacja prawa międzynarodowego, konwencje o ludobójstwie, o zakazie dyskryminacji rasowej, o nieprzedawnieniu zbrodni hitlerowskich) spotkały się z poparciem ZSRR, którego stanowisko w ONZ ma dla Polski szczególne znaczenie. Związek Radziecki z racji swej pozycji prawnej w Radzie Bezpieczeństwa może bowiem nie dopuścić do jakichkolwiek uchwał ONZ, które byłyby sprzeczne z interesami państwa polskiego.

Dr B. Ługowski, dokonując przeglądu współpracy naukowej Akademii Nauk krajów socjalistycznych poczynawszy od 1945 r. aż do 1969 r., wskazał na fakty rozwojowe tej współpracy, która przechodziła od form prostych — bilateralnych do form multilateralnych.

W ożywionej dyskusji nad referatami wzięło udział kilkunastu mówców. Dominowała problematyka stosunków między Polską a NRD w szerszym kontekście problemu bezpieczeństwa europejskiego i problemu niemieckiego. Na ten temat wypowiedzieli się m. in.: dr I. Kostuszeko (Instytut Słowianoznawstwa i Bałkanistyki Akademii Nauk ZSRR, Moskwa), prof. dr J. Kokot (Instytut Śląski w Opolu), dr W. Moulis (Instytut Historii Europy Wschodniej Czechosłowackiej Akademii Nauk, Praga), płk doc. dr M. Pirko (WAP, Warszawa), mgr H. Wuttke (Śląski Instytut Naukowy w Katowicach), mgr H. Kozłowski (Śląski Instytut Naukowy w Katowicach), niżej podpisany. Poza tym w dyskusji poruszono różnorakie zagadnienia z zakresu stosunków bilateralnych Polski z ZSRR i innymi europejskimi krajami socjalistycznymi. Wymieńmy tutaj w szczególności głosy kandydata nauk P. Kaleniczenki (z Instytutu Historii Ukraińskiej Akademii Nauk, Kijów), kandydata nauk W. Tołstoja (z Instytutu Historii Białoruskiej Akademii Nauk) prof. W. Bovykina (z Instytutu Historii Akademii Nauk ZSRR, Moskwa), mgra B. Brzezińskiego (ZHP przy KC PZPR), mgra J. R. Nowaka (PISM), dr B. Woszczyńskiego (CAW), dr A. Derugę (ZHSPR PAN).

Podsumowania sesji dokonał prof. dr T. Cieślak podkreślając, iż obrady dostarczyły cennego materiału dla dalszych badań naukowych i twórczych dyskusji nad problematyką polityki zagranicznej PRL i zagadnieniami najnowszej historii krajów socjalistycznych.

Piotr Lippóczy

SESJA HISTORYCZNA W NOWEJ SOLI

Staraniem Muzeum Regionalnego w Nowej Soli odbyła się tam 14 lutego br., sesja historyczna poświęcona 25-leciu powrotu do Polski ziem położonych nad Odrą i Nysą Łużycką. Obradom przewodniczył prezes Lubuskiego Towarzystwa Naukowego dr Wiesław Sauter.

Celem sesji było z jednej strony prześledzenie losów Ziemi Nowosoleckiej na przestrzeni historii, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich 25 lat. Tym to zagadnieniom poświęcone zostały zgłoszone na sesję referaty. Z drugiej zaś strony organizatorzy sesji postanowili udzielić głosu ludziom, którzy w 1945 r. wyzwali przyszłe województwo zielonogórskie lub będącymi wówczas pierwszymi przedstawicielami cywilnych władz polskich na tych terenach. Założenie konfrontacji